

Dosarul nr. 2ra-58/21

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani (jud.: L. Lavric)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud.: N. Budăi, A. Minciuna, A. Malfi)

DECIZIE

28 aprilie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul

Maria Ghervas

Judecători

Nina Vascan

Victor Burduh

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu

examinând recursul declarat de Ministerul Finanțelor,

în cauza civilă intentată la cererea lui Dragan Dmitri, persoane interesate Serviciul Fiscal de Stat, Ministerul Finanțelor, Consiliul municipal Chișinău cu privire la constatarea faptului acceptării succesiunii,

împotriva deciziei din 25 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a respins apelul declarat de reprezentantul apelantului Ministerul Finanțelor, Viorica Pricop, împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 16 noiembrie 2018,

c o n s t a t ă :

La 16 octombrie 2016, cu cerere privind constatarea faptului acceptării succesiunii, s-a adresat Dragan Dmitri, persoane interesate Serviciul Fiscal de Stat, Ministerul Finanțelor, Consiliul municipal Chișinău.

În motivarea cererii, Dragan Dmitri a indicat că este fiul lui Dragan Savelii și Dragan XXXXXXXXXXXX, decesul căreia a survenit la 24 august 1988. După decesul Stefanidei Dragan, nu au rămas bunuri, din care considerente nu a fost perfectat vreun act privind recunoașterea sa în calitate de moștenitor. Totodată, legislația în vigoare la acel moment nu prevedea obligația de întocmire a actelor de acceptare sau renunțare la moștenire.

A mai indicat că mama sa a fost victimă a represiunilor politice, fiind deportată în anul 1949 din Moldova în locuri îndepărtate ale Uniunii Sovietice. Conform deciziei Sovietului de Miniștri nr. 115 din 10 aprilie 1993, în anul 1989, XXXXXXXXXXXX Dragan a fost reabilitată, fapt confirmat prin certificatul nr. 8/4-D-11 din 26 februarie 2013, eliberat de Ministerul Afacerilor Interne. Iar, pentru a solicita achitarea compensațiilor acordate persoanelor represate politic și deportate de pe teritoriul Republicii Moldova, este necesară confirmarea faptului că el este moștenitor legal al drepturilor mamei sale, ceea ce a generat adresarea în instanța de judecată cu prezenta cerere.

În drept, Dragan Dmitri și-a întemeiat cererea pe prevederile art. 281 alin. (2) lit. a) și f) și 282 alin. (1) lit. b) Cod de procedură civilă, cât și pe cele ale Legii nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.

Dragan Dmitri a solicitat admiterea cererii și constatarea faptului acceptării succesiunii de către Dragan Dmitri după decesul mamei sale XXXXXXXXXXXX Dragan, survenit la 24 august 1988.

Prin hotărârea din 03 mai 2017 a Judecătoriei Chișinău sediul Buiucani, a fost respinsă integral cererea depusă de Dragan Dmitri ca fiind neîntemeiată.

Prin decizia din 14 februarie 2018 a Curții de Apel Chișinău a fost admis apelul declarat de reprezentantul lui Dragan Dmitri, avocatul Cibric Ruslan, casată integral hotărârea din 03 mai 2017 a Judecătoriei Chișinău sediul Buiucani și restituită pricina spre rejudecare în prima instanță, în alt complet de judecată.

Prin hotărârea din 16 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, s-a admis cererea înaintată de Dragan Dmitri, s-a constatat faptul acceptării succesiunii de către Dragan Dmitri, a.n. 20 mai 1939, prin intrarea în posesia patrimoniului succesoral rămas după decesul mamei Dragan XXXXXXXXXXXX, survenit la 24 august 1988.

La data de 14 decembrie 2019, Ministerul Finanțelor a declarat apel nemotivat iar, la 16 martie 2020, a declarat apel motivat împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea cererii de apel, casarea hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani cu emiterea unei noi hotărâri prin care să fie respinsă cererea depusă de Dragan Dmitri.

Prin decizia din 25 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău s-a respins cererea de apel depusă de reprezentantul apelantului Ministerul Finanțelor, Viorica Pricop și s-a menținut hotărârea din 16 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani (f.d. 185-190).

La 17 august 2020, Ministerul Finanțelor a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei recurate și a hotărârii din 16 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a cererii.

În motivarea recursului, recurentul a indicat că, la examinarea cauzei, atât prima instanță, cât și instanța de apel au admis cererea neîntemeiat, constatând acceptarea succesiunii, în situația în care petiționarul nu a probat care patrimoniu a fost acceptat la data decesului Stefanidei Dragan și motivele neacceptării acestuia conform procedurii generale prevăzută de legislația civilă.

La 26 octombrie 2020, în adresa intimațiilor a fost expediată copia cererii de recurs depusă de Ministerul Finanțelor, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire anexată la materialele dosarului (f.d. 7, vol. II).

La 04 noiembrie 2020, Serviciul Fiscal de Stat a expediat referința sa la cererea de recurs înaintată, prin care și-a exprimat acordul cu aceasta, solicitând instanței admiterea recursului depus de Ministerul Finanțelor.

La 14 decembrie 2020, a fost înregistrată referința avocatului Cibric Ruslan, în interesele lui Dragan Dumitru, prin care acesta a solicitat instanței constatarea inadmisibilității recursului depus de Ministerul Finanțelor, în temeiul dispozițiilor art.

433 lit a) Cod procedură civilă, dat fiind faptul că recurentul nu a invocat argumente esențiale ale presupusei încălcări a art. 432, și nu a demonstrat, prin probarea acestor încălcări, neexaminarea probatoriului administrat de petiționar.

Cu referire la termenul de depunere a recursului, instanța de recurs menționează că, în conformitate cu art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Din materialele dosarului rezultă că copia deciziei motivate a fost expediată participanților la proces prin intermediul poștei electronice la 30 iulie 2020, astfel încât instanța de recurs constată că recurentul s-a conformat prevederilor legale și recursul declarat la data de 17 august 2020 este în termen.

Prin încheierea din 07 aprilie 2021 a Curții Supreme de Justiție, cererea dedusă judecării s-a considerat admisibilă pentru a fi examinată în fond.

Verificând decizia din 25 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău și cererea de recurs, în limitele controlului de legalitate, în raport cu criticele invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că se impune admiterea recursului depus de Ministerul Finanțelor, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) al Codului de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

Din materialele cauzei rezultă că Dragan Dmitri este fiul lui Dragan Saveli și al Stefanidei Dragan, fapt ce se atestă prin adeverința de naștere nr. 185 din 30 octombrie 1958 (f.d. 8).

Conform extrasului din lista familiilor din gospodării de culaci pe raionul Congaz, Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, în baza deciziei Consiliului de Miniștri al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești din 28 mai 1949 nr. 509cc, au fost supuși deportării în afara teritoriului Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, în localități îndepărtate ale Uniunii Sovietice, pentru așezare, Dragan Stepanida Afanasie, născută în anul 1905, împreună cu copiii Dragan XXXXXXXXXXXX, născut în anul 1931, Dragan XXXXXX, născută în anul 1936, Dragan Anna, născut în anul 1941, Dragan Dmitri, născut în anul 1939 și Dragan XXXXXXXXXXXX, născută în anul 1943 (f.d. 16).

Potrivit certificatului nr. 632 din 07 aprilie 1956, emis de Comitetul Sătesc Svetlîi, raionul Taraclia, se atestă faptul că familia lui Dragan Savva Afanasie și Dragan Stepanida Afanasie, în anul 1940, precum și în perioada ocupării temporare, au deținut în proprietate casă cu construcții auxiliare, terenuri în jur de 40 hectare, 2 hectare de viță de vie, 3 cai, 2 boi, 2 bovine, circa 30 oi și inventar agricol (f.d. 21).

Dragan Savelii a decedat în anul 1946, fapt confirmat prin certificatul de deces din 26 august 1988 (f.d. 9).

La data de 24 august 1988, XXXXXXXXXXXX Dragan a decedat în orașul Tarutino, regiunea Odesa, Republica Ucraina, fapt confirmat prin certificatul de deces III-ЖД nr. xxxxxxxx (f.d. 41-42).

Potrivit certificatului de reabilitare nr. 8/4-D-11 din 26 februarie 2013, în conformitate cu Hotărârea Consiliului Miniștrilor al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești nr. 115 din 10 aprilie 1989 și în baza Legii nr. 1225 din 08 decembrie 1992 cu privire la reabilitarea victimelor represiunilor politice, se atestă că

Dragan XXXXXXXXXXXX, fiica lui Afanasi, născută în anul 1905, Dragan XXXXXXXXXXXX, fiul lui Saveli, născut în anul 1931, Dragan XXXXXXXA, fiica lui Saveli, anul 1936, Dragan Ianina (Anna) fiica lui Saveli, născut în 1941 și Dragan XXXXXXXXXXXX, fiica lui Saveli, născut în anul 1943 au fost reabilitați (f.d. 10).

Potrivit art. 12 alin. (1) al Legii nr. 1225 din 08 decembrie 1992, cetățenilor Republicii Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați li se restituie, la cererea lor sau a moștenitorilor lor, bunurile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia lor.

În conformitate cu pct. 4 al Regulamentului privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 627 din 05 iunie 2007, cererile privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații se depun la comisiile speciale create de autoritățile executive ale administrației publice locale ale raioanelor, municipiilor Chișinău și Bălți, unității teritoriale autonome Găgăuzia (Gagauz-Yeri), în a căror teritoriu persoanele reabiliteate își aveau domiciliul la momentul reprimării, conform actualei organizări administrativ-teritoriale a Republicii Moldova.

Dragan Dmitri indică că este unicul moștenitor al repesatei Dragan XXXXXXXXXXXX.

La 25 februarie 1995 a decedat sora petiționarului, XXXXXXXXXXXX (Dragan) XXXXXXXXXXXX și la, 19 februarie 2000, fratele Dragan XXXXXXXXXXXX.

Surorile XXXXXXXXXXXX (Dragan) Dora și XXXXXXXXXXXX (Dragan) Ianina nu pretind la compensarea bănească la care a fost îndreptățită Dragan XXXXXXXXXXXX în legătură cu restabilirea drepturilor victimei reabiliteate și nu au obiectat asupra încasării acesteia de către petiționarul Dragan Dmitri (f.d. 23, 24, vol. I).

Pentru a pretinde la compensațiile stabilite la art. 12 din Legea nr. 1225 din 08 decembrie 1992, ca moștenitor, urmează să prezinte Comisiei speciale create de autoritățile executive ale administrației publice locale certificatul de moștenitor. Dragan Dmitri a indicat că, după decesul mamei sale în 1988 nu au rămas careva bunuri și respectiv la acea vreme el nu a depus careva cereri la notar să accepte succesiunea. Abia după reabilitarea mamei, mai exact în anul 2015, a depus cereri atât la notarul de la locul decesului mamei sale în orașul Tarutino Odesa, cât și la locul său de trai în Comrat, însă notarii i-au refuzat în acceptarea cererii, invocând că a expirat termenul de acceptare a succesiunii. Drept urmare, Dragan Dmitri a depus în instanță prezenta cerere, solicitând, în temeiul art. 281-285 Cod procedură civilă, al Legii nr. 1225 din 08 decembrie 1992, constatarea faptului acceptării succesiunii. Instanțele au adoptat hotărârea care este criticată de recurent.

La caz, după cum au reținut și instanțele ierarhic inferioare, sunt pertinente prevederile art. 581 Cod civil, în redacția anului 1964, care stipulează că, pentru a dobândi succesiunea, moștenitorul trebuie să o accepte. O succesiune nu poate fi acceptată sub condiție sau cu rezerve. Se consideră că moștenitorul a acceptat succesiunea, dacă el a intrat de fapt în posesia sau administrarea bunurilor succesoriale sau dacă a depus la organul notarial al locului deschiderii succesiunii o declarație de acceptare a ei. Actele arătate în prezentul articol trebuie să fie săvârșite în curs de șase luni din ziua deschiderii succesiunii. Persoanele, pentru care dreptul la succesiune se naște numai în caz de neacceptare a succesiunii de către alți moștenitori, pot declara că consimt să accepte succesiunea în cursul părții rămase a

termenului pentru acceptarea succesiunii. Dacă această parte este mai mică de trei luni, ea va fi prelungită până la trei luni. Succesiunea acceptată este considerată că aparține moștenitorului din momentul deschiderii succesiunii.

Așadar, norma citată prevede două opțiuni de acceptare a succesiunii: una tacită (prin intrarea în posesie) și una expresă (prin adresarea la organul notarial).

La caz, petiționarul nu indică prin ce modalitate anume înțelege acesta că ar fi acceptat succesiunea, însă din materialele cauzei rezultă că acesta s-ar fi adresat organului notarial mult după decesul mamei sale, răspunsul notarului la demersul petiționarului datînd din 2015 (f.d. 45).

Astfel, instanța constată că incidența primei ipoteze de acceptare a succesiunii, aceea de intrare efectivă în posesia sau administrarea bunurilor succesoriale, nici nu poate fi pusă în discuție, dată fiind lipsa acestora, după cum indică însuși petiționarul în cererea formulată.

Cît privește cea de a doua modalitate de acceptare a succesiunii, Colegiul atestă realizarea acesteia, însă cu omiterea termenului imperativ, peremptoriu de șase luni din ziua deschiderii succesiunii, stabilit de norma citată, astfel încît, după expirarea acestuia, succesorul nu mai are dreptul, în virtutea legii, să-și exprime voința cu privire la acceptarea sau nu a succesiunii.

Conform prevederilor art. 562 Cod civil din 1964, data deschiderii succesiunii este ziua morții celui ce a lăsat moștenirea, iar în caz de declarare a morții lui - ziua arătată în partea a treia a articolului 21 din prezentul Cod.

În lumina acestor aspecte, Colegiul atestă neîndeplinirea cumulativă a condițiilor legale pentru satisfacerea cerințelor petiționarului, motiv pentru care va concluziona asupra netemeinicieii soluțiilor date de instanțele ierarhic inferioare.

În ce privește motivul invocat de petiționar privind imposibilitatea perfectării unui act privind recunoașterea petiționarului în calitate de moștenitor la momentul decesului Stefanidei Dragan, Colegiul statuează asupra existenței unor impedimente de ordin procedural privind examinarea acestor împrejurări în procedură necontencioasă. Or, examinarea motivelor ce ar justifica neformularea unor acte de acceptare exprese sau tacite a succesiunii în termenul de 6 luni prevăzut de legea materială, Codul civil, este subsidiară constatării existenței unei cereri de repunere în termen formulată cu respectarea regulilor de procedură.

Astfel, realizarea celei de-a doua ipoteze de acceptare a succesiunii, respectiv adresarea la biroul notarial, efectuată după încheierea termenului prevăzut de art. 581 Cod civil din 1964, este inefficientă, fără o intervenție jurisdicțională care să constate existența unor împiedicări apte de a atrage instituția repunerii în termen.

În ce privește restituirea bunurilor confiscate sau recuperarea valorii lor la cererea persoanelor supuse represiunilor politice și ulterior reabilite, la cererea lor sau a moștenitorilor acestora, ipoteză ce posibil o are în vedere petiționarul, instanța va reține temeiul invocat de recurent privind neprobarea de către petiționar a imposibilității acceptării moștenirii conform procedurii generale, condiție obligatorie pentru formularea unei cereri în constatarea faptului cu valoare juridică, în virtutea dispozițiilor art. 282 Cod procedură civilă, care prevede: (1) Instanța judecătorească constată faptul cu valoare juridică în cazul în care: a) acesta generează, în virtutea legii, următoarele efecte juridice: apariția, modificarea sau încetarea unor drepturi personale sau reale ale petiționarului; b) petiționarul nu are o altă posibilitate de a obține sau de a restabili documentele care ar certifica faptul juridic a cărui constatare o solicită; c) constatarea faptului nu este legată de soluționarea unui litigiu de drept

ce ține de competența instanțelor judecătorești. (2) Dacă, în cadrul examinării pricinii de constatare a unui fapt cu valoare juridică, apare un litigiu de drept care nu ține de competența instanțelor judecătorești, instanța examinează cererea de constatare a acestui fapt în procedură specială.

În speță, constatarea faptului că petiționarul este moștenitorul legal al mamei sale defuncte și, respectiv, are dreptul la beneficiile acordate prin Legea nr. 1225 din 08 decembrie 1992, este strict legat de constatarea celorlalte fapte sau condiții ce urmează a fi reținute cumulativ, întru aplicarea în concret a legii. Aici, instanța atestă o bogată practică și jurisprudență în domeniul aplicării normei precitate, în procedură generală, contencioasă, în care petiționarul este îndrituit inclusiv la formularea oricăror cerințe de ordin procedural în vederea satisfacerii drepturilor sale.

Astfel, restituirea bunurilor, recuperarea valorii acestora prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și modul de examinare a cererilor de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora sînt reglementate prin dispozițiile art. 12 și 12¹ ale Legii nr. 1225/1992, ultimul prevăzînd expres că litigiile ce țin de restituirea bunurilor, apărute între persoanele reabilitate sau moștenitorii acestora, pe de o parte, și persoanele juridice cu orice formă de proprietate sau persoane fizice, pe de altă parte, se soluționează pe cale judiciară.

Mai mult decît atît, art. 12¹, instituie, de asemenea, un termen de decădere înăuntrul căruia persoana îndrituită are dreptul să formuleze cererea sa de restituire a bunurilor confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie ori de recuperare a valorii acestora, termen ce nu depășește 3 ani de la data înștiințării persoanei supuse represiunilor despre reabilitarea acesteia.

Fără a depăși obiectul prezentei examinări, Colegiul constată că, dacă petiționarul a înțeles să recurgă la prezenta procedură specială întru o eventuală încercare de ocolire a dispozițiilor imperative citate supra și a efectelor acestora, inclusiv cu referire la termen, acest fapt s-ar egala cu lipsa bunei-credințe în executarea drepturilor procedurale ale petiționarului, precum și cu o încercare de eludare a legii, fapt ce nu poate fi consfințit printr-o hotărîre judecătorească, dată în numele legii.

În context, este lipsită de suport juridic sau probator constatarea instanțelor ierarhic inferioare referitoare la imposibilitatea cunoașterii de către petiționar a întinderii patrimoniului defunctei rezultat din statutul său de victimă a represiunilor politice, componentă ce poate fi stabilită de petiționarul Dragan Dmitri doar după acceptarea succesiunii, dată fiind constatarea acelorași instanțe cu privire la întinderea exactă a averii deținute de Dragan XXXXXXXXXXXX Afanasie în anul 1940, precum și în perioada ocupării temporare, care, potrivit certificatului nr. 632 din 07 aprilie 1956, emis de Comitetul Sătesc Svetlîi, raionul Taraclia, era constituită din casă cu construcții auxiliare, terenuri în jur de 40 hectare, 2 hectare de viță de vie, 3 cai, 2 boi, 2 bovine, circa 30 oi și inventar agricol (f.d. 21, 151, 188).

Așadar, ceea ce îl interesează de fapt pe petiționar este patrimoniul succesoral al defunctei, și nu pretinsa achitare a compensațiilor, la care face referire petiționarul în cererea sa. Or, după cum a arătat instanța supra, aceste noțiuni – acordarea compensațiilor și restituirea bunurilor confiscate sau recuperarea valorii lor – sînt distincte, fiind reglementate de norme separate și nefiind interdependente una de cealaltă.

În această ordine de idei, instanța reiterează că nu poate reține temeiul invocat de petiționar referitor la motivele formulării cererii sale ca fiind necesitatea prezentării confirmării că Dragan Dumitru este moștenitor legal al drepturilor mamei

lui, în vederea achitării compensațiilor acordate persoanelor represate politic și deportate de pe teritoriul Republicii Moldova. Cu atât mai mult că normele de procedură civilă, în concret art. 285 alin. (1) Cod procedură civilă, instituie expres obligația instanței de a indica, în hotărârea judecătorească, faptul constat de instanță, scopul constatării și probele de constatare a faptului cu valoare juridică.

Constatarea faptului acceptării succesiunii de către petiționarul Dragan Dmitri, prin intrarea în posesia patrimoniului succesoral rămas după decesul mamei Dragan XXXXXXXXXXXX, decedată la 24 august 1988, nu poate avea loc, pe cale judecătorească, dată fiind regula de logică juridică elementară, conform căreia este același lucru a nu exista cu a nu fi dovedit (idem est non esse et non probari).

În continuarea logică firească a raționamentului judiciar anterior expus, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră neîntemeiată concluzia instanțelor ierarhic inferioare cu privire la temeinicia cererii petiționarului, atât în fapt, cât și în drept.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe sînt neîntemeiate, iar argumentele invocate de către recurentul Ministerul Finanțelor sînt fondate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de Ministerul Finanțelor și a casa integral actele judecătorești de dispoziție recurate, cu pronunțarea unei hotărîri noi.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) Cod procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Ministerul Finanțelor.

Se casează integral decizia din 25 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 16 noiembrie 2018.

Se pronunță o nouă hotărîre, după cum urmează.

Se respinge cererea înaintată de Dragan Dmitri cu privire la constatarea faptului acceptării succesiunii.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,

Judecătorul /semnătura/ Maria Ghervas

Judecătoria /semnătura/ Nina Vascan

/semnătura/ Victor Burduh

/semnătura/ Dumitru Mardari

/semnătura/ Nicolae Craiu

Copia corespunde originalului

Judecător

Nicolae Craiu